

N:o 101.

Af herr **A. Wiklund** m. fl., *angående ändring i lagen om hemmansklyfning m. m. den 27 juni 1896 jemte dithörande författningar.*

Vid föregående års riksdag väcktes af undertecknad följande motion, hvilken jag, uppmuntrad af det understöd den erhöll såväl inom lagutskottet som i Andra Kammaren, nu vågar förnya.

»Genom lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring torde beträffande egostyckning ytterst hafva åsyftats dels åtgärders vidtagande till beredande af eget jordbruk åt mindre bemedlade, dels möjlighet att kunna afyttra eller förvärfva större eller mindre områden af till skattehemman hörande skogsmark, dels äfven att bolagen skulle blifva i tillfälle att från sina hemman afyttra den odlade och odlingsbara jorden tillika med nödig husbehofsskog, hvarigenom möjlighet skulle öppnas för afskaffande af det förlamande åbo- och arrendesystemet och i stället uppstå en sjelfegande jordbrukareklass. De verkningar, som lagen om egostyckning redan visat sig medföra, äro dock af helt annan beskaffenhet. Endast till obetydlig del torde den kunna anses fylla det med densamma ursprungligen afsedda ändamålet. Deremot tyckes dess hufvudsakligaste verkan sträfva i rigtning till främjande af de stora industriegarnes med de mindre bemedlades stridiga intressen. Att åsyftade resultat understundom icke uppnås får man väl finna sig uti, men när man märker, att på något område yttringar af motsatta verkningar med hvad åsyftats upprepade gånger gifva sig till känna, då tyder ett sådant förhållande på, att saken kräfver den allra största uppmärksamhet.

Hvad den norrländska skogs- och jordbruksfrågan beträffar, har visserligen Riksdagen vid flera tillfällen sökt komma den sjelfegande jordbrukare-

befolkningen till hjälp, men motsatta yttringar mot de ändamål, som med de vidtagna åtgärderna åsyftats, hafva gång efter annan framträdt. Så till exempel medförde inskränknigen af tiden för afverkningsrättens bestånd från 50 till 20 år endast, att bolagen allmänt började förvärfva eganderätten till hemmanen, och när Riksdagen icke ansett sig kunna vara med om någon inskränkning i bolagens rätt att förvärfva och besitta fast egendom, trodde man sig hafva funnit ett verksamt korrektiv mot missförhållandena uti den nya egostyckningslagen. Ett af de önskemål, som dermed skulle vinnas, var, att hemmanen skulle så styckas, att till den odlade jorden äfven komme att läggas nödig husbehofsskog, men emellertid blef detta önskemåls uppnående ingalunda garanteradt af någon föreskrift i lagen. Man hoppades, att detta förhållande skulle reglera sig sjelft. Det har dock visat sig, att så icke är fallet. Hvarpå detta beror, kan ju vara svårt att säga, men måhända kan anledningen sökas uti den beroende ställning, som den jordbrukande befolkningen lätt kan iråka i förhållande till ett bolag, som drifver en stor och omfattande verksamhet.

Med begagnande af den brist, som i lagen finnes, och med den fullständiga aftalsfrihet, den tillåter, börja nu bolagen på att stycka sina hemman, men dervid ske styckningarna på sådant sätt, att egaren af den eller de utstyckade delarne af hemmanet ingalunda kan i framtiden på desamma blifva besuten. Oftast utstyckas endast åkerjorden, hvaremot rättighet till ångar, skog och bete tillförsäkras genom servitutsaftal, och beträffande skogen eller rätt till byggnadsvirke — om någon sådan rätt erhållits — samt vedbrand göras dessa rättigheters tillgodogörande vanligen beroende af bolagstjenstemännens anvisning eller utstämpling. Uti egostyckningslagen meddelas visserligen den bestämmelsen, att besvär eller last må, i den mån sådant är vid laga skifte tillåtet, läggas å en egolott till förmån för viss annan egolott. Men huruvida en sådan nyttjanderätt till husbehofsvirke, byggnadsvirke, vedbrand, ångslägenheter och bete på ett för köparen af den utstyckade egolotten betryggande sätt kan genom ett dylikt servitutsaftal tillförsäkras honom, lär vara ganska osäkert. Det torde i allt fall ej vara lagens mening, och säkerligen skall egaren af den sålunda belastade fastigheten fort nog söka göra sig fri från dylika besvär. Tillfälle till en dylik frigörelse erbjuder sig, om ej förr, vid utlöpan det af tiden för de särskilda nyttjanderätterna efter respektive 50 och 20 år. De, som göra ett försök att på dessa vilkor bebo sådana egolotter och der tro sig kunna blifva besutna, skola snart nog inse det lönlösa i sina sträfvanden, och den enda fördel, som vinnes med styckning på detta sätt, blir, att bolaget på ett behagligt sätt kommit ifrån besväret med åbyggnaders och jordens underhall.

Ej ens vid de nyförvärf, som af bolagen göras med hjälp af egostyckningslagen, ställer sig saken bättre, då desamma vanligen tillgå på sådant sätt, att bolaget först förvärfvar hela hemmanet, hvarefter utstyckning af inegorna sker på samma sätt som vid styckning af sådana hemman, hvilka af bolaget egts före lagens tillkomst. Får det emellertid fortfara på sätt, som nu tillgår, kommer otvifvelaktigt snart nog att uppstå dels en betänklig rättsosäkerhet genom bristande bestämmelser rörande servitutsaftalen, dels fara för den sjelfegande jordbrukareklassens bestånd och dels uppstående i stor omfattning af ödehemman.

Om till afhjelpande af här ofvan påpekade missförhållanden stadgandet af vissa proportioner mellan inegor och skogsmark, som vid egostyckningar skulle vidtagas, måhända af flera anledningar kunde befinnas mindre lämpligt, torde en bestämmelserätt i detta afseende kunna och böra inrymmas åt förrättningsmannen, i detta fall då biträdd och stödd af gode män. At dessas bedömande synes mig ock kunna öfverlemnas, huruvida för något särskildt fall egolott kunde utstyckas utan husbehofsskog.»

Att staten med sådan frikostig hand tilldelade jordbruket i Norrland så stora skogsområden, lär väl endast hafva berott derpå, att det ansetts nödigt bereda jordbruket ett välbehöfligt stöd i skogen. Det är också fortfarande allmänt erkänt att, med få undantag, jordbruket i Norrland ej lönar sig utan stöd och hjälp af skogen. Särskildt gäller detta under missväxtår, hvilka till följd af klimatiska förhållanden allt för ofta inträffa. Att saken ställer sig ännu sämre, om ej ens husbehofsskog finnes att tillgå för jordbruket, ligger i öppen dag.

Genom den lagstiftning, som nu finnes och sådan den i de flesta fall tillämpas, har dock beredts tillfälle att så öfverföra dessa skogsområden från jordbruket till sågverksnäringen, att ej ens husbehofsskog finnes kvar till de utstyckade inegolotterna.

Ett annat förhållande, som icke heller torde få anses alldeles utan betydelse, är sommarbetet för de kreatur, hvilka på de utstyckade inegolotterna kunna vinterfödas. På de flesta ställen inom Norrland finnas nemligen goda beten i skogarne, men med skogsmarkens öfverförande till sågverksbolagen minskas, ja, i många fall rent af förloras rätten till bete för de kreatur, som jordegaren kan vinterföda. Någon gång händer väl vid egostyckningen, att egaren af den utstyckade inegolotten erhåller rätt under 20 å 50 år till bränsle och bete — en högst tvifvelaktig förman, men ofta sker styckningen utan att något aftal om sådana rättigheter förekommer. Boskapsskötseln har dock för Norrland så stor betydelse, att lagstiftningen ej borde tillåta, att ett så värdefullt stöd som

sommarbetet, hvilket på de flesta skogstrakter finnes att tillgå, undandrages jordbruket genom att skogsmarken öfverföres till sågverksnäringen.

Bevarandet af såväl husbehofsskog som betesrätt för jordbruket i Norrland synes mig därför vara af så stor vigt, att det bör mana lagstiftaren att råda, bot på de antydda missförhållandena och detta innan det blir för sent. Det är i sådant afseende som jag vill ifrågasätta sådan ändring i egostyckningslagen och andra författningar, hvilka deraf kunna beröras, att vid styckningar af inegor från skogsmarken antingen nödig husbehofsskog måtte afsättas i form af särskildt skogsområde eller ock nyttjanderätt till skog jemte bete, hvilken bör gälla för all framtid, må lemnas. Uti egostyckningslagen bör inrymmas den föreskrift, att frågan om rätt till skog och bete bör företagas och afgöras vid förrättnings början och att, innan dessa frågor blifvit slutligen afgjorda, förrättningen ej må afslutas. Pröfningsrätt härutinnan synes mig ock böra lemnas åt förrättningsmannen, i detta fall då biträdd och stödd af gode män.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till ändring i lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 äfvensom de författningar, som deraf kunna beröras, i syfte att vid styckning af inegor från skogsmarken inom de nordliga delarne af vårt land nödig hänsyn tages till skogsbehof och betesrätt för hvarje egolott, som är afsedd för sjelfständigt jordbruk.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 24 januari 1901.

Ad. Wiklund.

Häruti instämma:

<i>L. Dahlstedt.</i>	<i>N. Boström.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>
<i>C. Bergström.</i>	<i>Joh. Nilsson.</i>	<i>J. A. Lundström.</i>
<i>Pehr Svensson.</i>	<i>W. Styrlander.</i>	<i>Joh. Nydal.</i>
<i>G. Kronlund.</i>	<i>Oswald Emthén.</i>	